

Rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitustukiväline (engl. Instrument for financial support for Border Management and Visa Policy, BMVI)

ESITYS EU:N RAJATURVALLISUUDEN JA VIISUMIPOLITIIKAN RAHOITUSTUKIVÄLINEEN TOIMEENPANOSUUNNITELMAKSI VUOSILLE 2022 – 2023

Tausta

EU:n rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitustukivälinettä koskevan Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2021/1148 artiklan 13 mukaan rahoitustukivälineelle laaditaan kansallinen ohjelma. Ohjelma on strateginen asiakirja, jossa kuvataan yleisesti kansalliset tarpeet rahoitustukivälineen toimialalla, niitä koskevat tavoitteet, suunnitellut toimet, odotettavissa olevat tulokset ja tuloksellisuutta mittaavat indikaattorit ohjelmakauden aikana sekä suunniteltu rahoituksen jakautuminen.

Valtioneuvosto on hyväksynyt 11.11.2021 esityksen rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitustukivälineen ohjelmaksi ohjelmakaudelle 2021-2027. Euroopan komissio hyväksyi Suomen ohjelman 25.7.2022.

Sisäasioiden rahastoja ohjelmakaudella 2021-2027 koskevan lain (1125/2021) 5 §:n ja rahastoja koskevan valtioneuvoston asetuksen 119/2022 3 §:n mukaan sisäministeriö valmistelee seurantakomiteaa kuultuaan ehdotuksen ohjelmaa täytäntöönpanevaksi toimeenpanosuunnitelmaksi.

Toimeenpanosuunnitelman avulla halutaan varmistaa rahaston ohjelman suunnitelmallinen ja vaikuttavuuteen tähtäävä toimeenpano sekä kuvata ohjelman toimeenpanon etenemistä. Toimeenpanosuunnitelma laaditaan kahdeksi vuodeksi kerrallaan ja sitä päivitetään kerran vuodessa.

Toimeenpanosuunnitelma on laadittu tiiviissä yhteistyössä rahaston toimeenpanon kannalta oleellisten hallinnonalojen ja sidosryhmien kanssa, huomioiden ajankohtaiset, ohjelman toimeenpanoa ja tuloksellisuutta edistävät tarpeet sekä käynnissä olevat hankkeet tai toiminnot. Suunnitelman valmistelussa on huomioitu myös rahaston ja sen tavoitteiden kannalta merkityksellisten Euroopan unionin muiden rahoitusvälineiden ja -ohjelmien sisällöt. Toimeenpanosuunnitelman 2022-2023 luonnos on käsitelty rahaston seurantakomiteassa 11.4.2022.

Toimeenpanosuunnitelman keskeinen sisältö

Toimeenpanosuunnitelma sisältää kuvaukset ohjelman mukaisista avustettavista toimista, niiden keskeisistä päämääristä ja päämäärien edistämiseksi tuettavasta toiminnasta sekä toiminnan tulostavoitteista ja mittareista. Toimeenpanosuunnitelmassa annetaan myös kuvaus mahdollisista avustuksen saajista, myönnettävistä avustusosuuksista sekä muusta EU-rahoituksesta, jonka kanssa toimintaa yhteensovitetään. BMVI-rahoitusvälineen toimeenpanossa seurataan mm. sisäisen turvallisuuden rahaston (ISF), turvapaikka-, maahanmuutto- ja kotouttamisrahaston (AMIF) sekä tullitarkastuslaitteiden rahoitusvälineen (CCEI) toteutusta päällekkäisyyksien välttämiseksi. Lisäksi

toimeenpanosuunnitelmassa voidaan määritellä toimien hakuun avaamisen aikataulu sekä tarvittaessa ohjelmaan sisältyvän rahoituksen tarkempi kohdentaminen. Toimeenpanosuunnitelman ensimmäisestä päivityksestä lähtien suunnitelma sisältää myös kuvauksen ohjelman toimeenpanon etenemisestä.

Rajaturvallisuuden ja viisumipolitiikan rahoitustukivälineen tavoitteena on kehittää ja toteuttaa vahva ja tehokas Euroopan yhdennetty rajaturvallisuus ulkorajoilla ja siten edistää sisäisen turvallisuuden korkeaa tasoa unionissa samalla, kun suojataan henkilöiden vapaa liikkuvuus unionin sisällä ja noudatetaan täysimääräisesti asiaankuuluvaa unionin säännöstöä perus- ja ihmisoikeusvelvoitteita noudattaen. Rahoitustukiväline jakaantuu kahteen rahoitustukivälinettä koskevassa EU-asetuksessa määriteltyyn erityistavoitteeseen.

Erityistavoite 1: Tuetaan eurooppalaisen raja- ja merivartioston ulkorajoilla toteuttamaa tehokasta Euroopan yhdennettyä rajaturvallisuutta

Rahoitusvälineestä avustettavilla toimilla tuetaan yhteisen eurooppalaisen rajaturvallisuuden kehittämistä laillisten rajanylitysten helpottamiseksi, laittoman maahanmuuton ja muuttoliikkeen sekä rajat ylittävän rikollisuuden ehkäisemiseksi ja havaitsemiseksi.

Rahoitusvälineen ohjelmassa määriteltyjä toteutettavia toimia, niiden päämääriä ja tulostavoitteita on tarkennettu toimeenpanosuunnitelmassa. Rajaturvallisuuden strategisen suorituskyvyn parantamiseksi ja operatiivisen toimintakyvyn ylläpitämiseksi rahoitusvälineen rahoitusta käytetään valvontajärjestelmien ja kaluston kehittämiseen, rajanylityspaikkojen infrastruktuurin, laitteistojen ja rajanylitysprosessin parantamiseen, keskeisten kansallisten rajavalvontatietojärjestelmien uusimiseen ja tilannekuvatoimintojen kehittämiseen (EUROSUR) sekä tilaturvallisuuden parantamiseen. Kalustoa uusitaan ja suorituskykyä parannetaan huomioiden Frontexin standardit. Lisäksi rahoitusvälineen tuella kehitetään Rajavartiolaitoksen koulutusjärjestelmää ja rajavalvontaosaamista huomioiden myös muiden viranomaisten tarpeet. Raja- ja merivartiokoulun roolia Frontexin kumppanuusoppilaitoksena vahvistetaan, ja Frontexia tuetaan eurooppalaista raja- ja merivartiostoa koskevan asetuksen täytäntöönpanossa ja viraston toiminnan kehittämisessä.

Rahoitusvälineen tuella korjataan Schengen- ja haavoittuvuusarvioinneissa havaittuja puutteita. Maahanmuuttoalan yhdyshenkilöitä lähetetään riskianalyysin perusteella valittuihin kohteisiin. Rahoitusta käytetään myös PTR-viranomaisten analyysikyvykkyyden ja tietojen koontiin liittyvän yhteistyön kehittämiseen sekä viranomaisten asiakirjaväarennösten paljastamiskyvyn tehostamiseen. Rajavalvontajärjestelmän kykyä havaita, paljastaa ja torjua ihmiskauppaa parannetaan. Lisäksi jatketaan toimia EU-laajuisten tietojärjestelmien käyttöönottamiseksi ja yhteentoimivuuden rakentamiseksi.

Operatiivista tukea käytetään unionin hyväksi suoritettavista rajaturvallisuustehtävistä aiheutuviin juokseviin kuluihin, kuten toiminta- ja henkilöstökustannuksiin, tietojärjestelmien ylläpitokuluihin, toimitilojen vuokratukustannuksiin sekä kaluston huolto- ja korjauskustannuksiin.

Erityistavoite 2: Tuetaan yhteistä viisumipolitiikkaa

Rahaston tavoitteena on varmistaa viisumien myöntämiseen sovellettava yhdenmukainen lähestymistapa, helpottaa laillista matkustamista ja auttaa ehkäisemään muuttoliike- ja turvallisuusriskejä. Rahoitusvälineen tuella kehitetään viisumitietojärjestelmän asiakaslähtöisyyttä ja sähköistä viisumiprosessia, uusitaan edustustojen asiakaspalvelupisteitä, tekniikkaa ja viestintäinfrastruktuuria. Viisumiprosessi uudistetaan ulkoistuskumppanista riippumattomaksi. Edustustojen asiakirjatutkintavälineistöä parannetaan ja lisätään.

Lisäksi parannetaan hakemuspalveluihin ja hakemusten biometrisiin tunnisteisiin liittyviä toimintatapoja ja järjestelmätoiminnallisuuksia. Schengen-arvioinneissa ja haavoittuvuusarvioinneissa havaittuja puutteita korjataan rahoitusvälineen tuella. Rahoitusta käytetään myös viisuminkäsittelijöiden koulutuksen kehittämiseen ja koulutusmateriaalin digitalisointiin. Kansallista viisumitietojärjestelmää kehitetään huomioiden EU:n yhteentoimivuusasetusten velvoitteet ja rakennetaan tarvittavat integraatiot EU-tasoisiiin järjestelmiin.

Operatiivisella tuella katetaan laitteistojen ylläpitokuluja sekä henkilöstö- ja koulutusmenoja.

Rahaston temaattinen väline

Rahastoon sisältyy erillinen temaattinen rahoitusväline, jonka avulla on tarkoitus vastata kiireellisiin tarpeisiin ja politiikassa ja unionin painopisteissä tapahtuviin muutoksiin sekä kohdentaa rahoitusta toimiin, joilla on suurta lisäarvoa unionin kannalta. Rahoitus jaetaan komission työohjelmien mukaisesti ja osa siitä voidaan panna täytäntöön myös jäsenvaltioiden ohjelmien kautta. Temaattisesta välineestä osoitetaan rahoitusta erityistoimiin, unionin toimiin ja hätäapuun. BMVI-rahoitusvälinettä koskevan asetuksen mukaan temaattiseen välineeseen kohdennetaan ohjelmakaudella yhteensä 1 573 miljoonaa euroa. Tästä noin 423,23 miljoonaa euroa kohdistuu vuosien 2021-2022 työohjelmaan.

Kansalliseen ohjelmaan ja toimeenpanosuunnitelmaan ei sisälly temaattisen välineen mukaista rahoitusta, mutta sitä voidaan hakea komissiosta ja lisätä ohjelmaan ja toimeenpanosuunnitelmaan ohjelmakauden aikana, mikäli Suomen tarpeita vastaavaa rahoitusta tulee haettavaksi. Temaattisesta välineestä saatavan rahoituksen määrän arvioiminen ei ole tässä vaiheessa mahdollista.

Suomen ohjelman rahoitus

Ohjelmakauden alussa Suomen osuus rahaston rahoituksesta on 77,97 miljoonaa euroa. Erityistavoitteen 1 osuus tästä on 63,26 miljoonaa euroa ja erityistavoitteen 2 osuus on 10,30 miljoonaa euroa. Teknisen avun, jolla katetaan rahastojen toimeenpanoon liittyviä kustannuksia, osuus on 4,41 miljoonaa euroa. Vuonna 2024 toteutettavan väliarvioinnin yhteydessä ohjelmaan on mahdollista saada lisärahoitusta edellyttäen, että vähintään 10 % alkuperäisestä rahoitusosuudesta on väliarviointiin mennessä haettu maksuun Euroopan komissiolta. Rahoitustukivälinettä koskevan EU-asetuksen mukaan jäsenvaltioiden ohjelmiin kohdennettavan lisärahoituksen määrä on 611 miljoonaa euroa, ja se allokoidaan jäsenvaltioille rahastoa koskevassa asetuksessa määriteltyjen kriteerien perusteella, pohjautuen mm. vuosien 2021-2023 tilastotietoihin ja Euroopan raja- ja merivartiostaston määrittelemiän rajaosuuksien vaikutustasoihin ja painotuskertoimiin. Tämän vuoksi jäsenvaltiokohtaisen määrän arvioiminen ei ole tässä vaiheessa mahdollista.